

'Uitverkoop overheidsbedrijven kortzichtig'

Hilversum * Marktwerking in de gezondheidszorg, het openbaar vervoer en privatiseringen halen nog regelmatig het nieuws. Zo heeft oud-staatssecretaris financiën Willem Vermeend spijt van de verdere privatisering van KPN. Hij wil nu dat het kabinet voorkomt dat het voormalige staatsbedrijf KPN mogelijk wordt overgenomen door een Mexicaanse telecomconcern. Voor Neder-

land cruciale data-infrastructuur (internet, telefoon, kabel) kan in handen te komen van een buitenlandse onderneming. Het is een actueel voorbeeld van een probleem dat ook in het boek van Gijs van Loef wordt aangesneden. Hij vindt dat met de geplande 'uitverkoop' van overheidsbedrijven de regie en controle op de energienetwerken is uitgehold. Dat maakt het moeilijker voor de

overheid om een sturende rol te spelen bij verduurzaming. Het aan alleen aan de markt overlaten werkt niet. „Dat is ongelofelijk kortzichtig van onze politici geweest”, stelt Van Loef. „De infrastructuur moeten altijd eigendom van de staat zijn.” Minister Henk Kamp heeft toegezegd de ontwikkelingen rond de mogelijk KPN-overname goed in de gaten te houden.

Hoofdkantoor KPN.

FOTO ANP

Reportage

Gijs van Loef geeft generatie politici rode kaart

'Marktwerking bij overheid puinhoop'

Edward de Vries Lentsch
e.devries.lentsch@hdcmedia.nl

Blaricum * 'Gijs van Loef constateert verontrust dat er veel te weinig wordt nagedacht over de consequenties van de keuze voor overheid of markt. De reflexie komt pas als het is misgelopen'. Dat schrijft D66-boegbeeld Jan Terlouw in het voorwoord van 'Kiezen tussen overheid en markt', met als ondertitel 'wake up-call voor onze volksvertegenwoordigers'. Van Loef stelt in zijn boek dat de marktwerking bij de overheid 'een puinhoop' is geworden. De opsplij-

sing van de spoorwegen is in zijn ogen zelfs 'een blunder', die moet worden hersteld.

Er is 'onnoemelijk veel geld verspild' door ondoordachte marktwerkingsoperaties. 'Het laatste voorbeeld is het debacle met de Fyra, kosten acht miljard', aldus Van Loef.

Hij vindt dat de overheid veel beter en principiëler moet nadenken over marktwerking en privatisering. Van Loef wil politici een denkmodel, een 'gereedheidskist', bieden met keuze uit vijf verschillende combinaties van overheidmarkt.

Probleem bij besluitvorming over marktwerking is volgens hem wel dat door het afstoten van over-

heidstaken ook de kennis daarover bij overheden is weggelekt. Dat bemoeilijkt de controle op de effectiviteit van marktwerking. De afhankelijkheid van adviesbureaus is groter geworden. Van Loef constateert bij de overheid bovendien een schrijnend gebrek aan expertise op ict-gebied in eigen huis. 'Ict-systemen van de overheid zouden topprioriteit moeten zijn.' Terlouw ziet in het boek een hulpmiddel voor het kiezen tussen overheid of markt. Zeker als het gaat om het 'vergroenen' (verduurzamen) van de samenleving. 'Die kan niet slagen als de overheid zich aan haar verantwoordelijkheid hiervoor onttrekt.' Hij

Gijs van Loef (1959) is 2,5 jaar wethouder in de gemeente Blaricum geweest. Hij werkte vijf jaar bij Philips Eindhoven in verschillende staffuncties en adviseerde Jan Timmer inzake Operatie Centurion. Daarna organisatieadviseur, projectleider en interim-manager bij verschillende overheden. Van Loef deed ict-projecten voor de gemeenten Rotterdam en Amsterdam. Sinds 2002 werkt hij vanuit zijn eigen adviesbureau voor opdrachtgevers in de publieke sector. Gijs van Loef is getrouwd en heeft drie kinderen.

Omslag boek, tekening Tom Janssen.

verwacht dat zelfs liberalen niet ontkomen aan de beperking van de mogelijkheden van de markt, en, 'de noodzaak van een sterke overheid onder ogen zien'. De vraag is alleen wel of deze boodschap aanslaat in politiek 'Den Haag' waar een stijgend begrotingstekort en bezuinigingen de agenda bepalen.

'Overheid speelbal commerciële partijen'

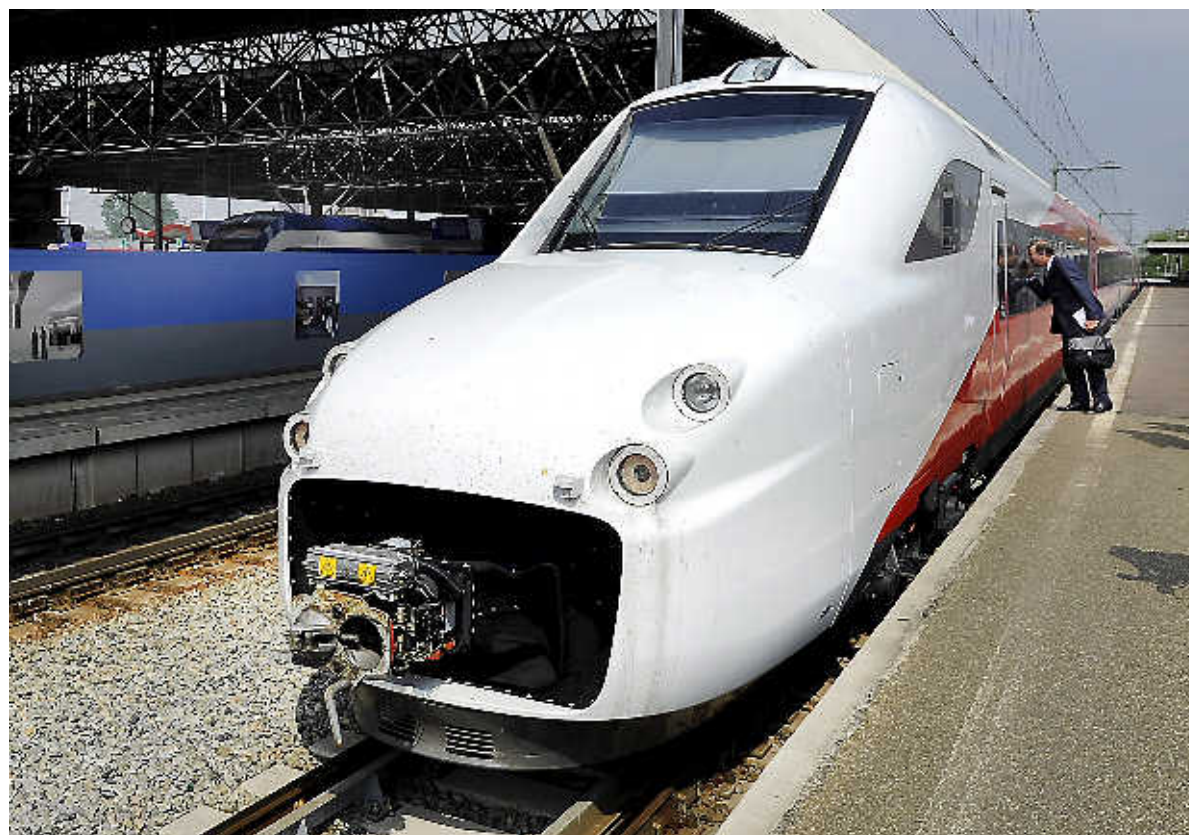
Blaricum * De voormalig D66-wethouder Blaricum, publicist en bestuurskundig socioloog Gijs van Loef beantwoordt vragen over zijn boek 'Kiezen tussen overheid en markt'.

Er staan veel voorbeelden in van falende marktwerking en privatisering. Hoe voorkomt de overheid herhaling?

„Er moet altijd een principiële politiek debat gevoerd worden over wat een overheidstaak is. Dit debat werd in het verleden niet gevoerd. Er was een blind geloof dat de markt het beter/goedkoper kon, de landelijke politiek rekende zich rijk zonder de waarom-vraag te stellen. Ik geef aan dat er vier principes zijn die aangeven dat iets een overheidstaak is: individuele rechtvaardigheid, collectieve zekerheid en veiligheid, nationale identiteit en internationale vergroening/verduurzaming.”

Voorbeelden?

„De politiek moet uitspreken dat de spoorwegen een ongedeelde overheidstaak zijn (dus geen opsplitsing en marktwerking) en dat de werking van digitale overheids-systemen collectief gegarandeerd en veilig moet zijn. Dus cruciale ict-kennis moet de overheid in eigen huis hebben. De TU Delft heeft uitgerekend dat de kosten van de trein gestegen zijn door de marktwerking op het spoor. Mislukte ict-projecten kosten jaarlijks meerdere miljarden (meldt de Algemene Rekenkamer). Het uww gaat door ict-problemen weer met papieren formulieren werken...” „Het is denkbaar dat de politiek concludeert dat iets een overheids-

De TU Delft heeft uitgerekend dat de kosten van de trein zijn gestegen door de marktwerking op het spoor. FOTO NOVUM

taak is, maar dat op het niveau van de uitvoering de markt kan worden ingeschakeld. Ik noem dit in mijn denkmodel het type 'Overheid dominant'. Krachtig toezicht en controle op de uitvoering zijn onontbeerlijk.”

De overheid leunt vaak op externe adviesbureaus die moeilijk objectief genoemd kunnen worden. Heeft de overheid de juiste mensen in dienst om marktwerking in goede banen te leiden?

„Ik vrees dat dit een enorm probleem is. De kennis die vroeger bij de overheid aanwezig was, is door de marktwerking weggelekt. Bij de spoorwegen zaten vroeger technici in de directie van de NS en werden treinen ontwikkeld in samenwerking tussen de externe leverancier en NS-technici. Dit is niet meer zo, de technische kennis van de Fyra ontbreekt bij de NS. Het kennislacune-probleem wordt verstrekt doordat topambtenaren overstappen naar adviesbureaus en vervol-

gens de opdrachten binnenhalen. Door gebrek aan (technische) kennis van de uitvoeringstaken is de overheid van binnen uitgehold. Ze is daardoor speelbal geworden van commerciële partijen. Het kennisprobleem is dus inhoudelijk en moreel.”

Is uw boek een checklist bij de keuze tussen overheid en markt?

„Mijn boek stelt politici in staat om op een doordachte manier tot

een afweging te komen of marktwerking überhaupt wenselijk is. En zo ja, wanneer dan wel en hoe dat precies zou moeten. Het is meer dan een checklist, het is eigenlijk een gereedheidskist.”

Staat marktwerking haaks op verduurzaming?

„Nee. Overheid en het bedrijfsleven hebben elkaar nodig om een groene economie te ontwikkelen. Voorbeelden van zo'n partnership: steeds strengere emissienormen voor auto's leiden tot zuinigere auto's, langlopende subsidies voor zonnepanelen leiden tot een toename van de kleinschalige en groene elektriciteitsvoorziening. Het grote probleem bij onze energievoorziening (elektriciteit en gas) is wel dat door de uitverkoop van onze overheidsbedrijven de regie en controle op de energienetwerken is uitgehold. De infrastructuur moeten altijd eigendom van de staat zijn. Het is moeilijker geworden om onze energievoorziening te verduurzamen omdat we de zeggenschap deels uit handen hebben gegeven. Ongelofelijk kortzichtig zijn onze politici geweest.”

Zijn er al wakkere reacties vanuit de politiek, landelijk, provinciaal, gemeentelijk?

„Nog niet. Ik heb wel reacties gekregen van enkele gezaghebbende bestuurders en wetenschappers. Die zeggen: actueel onderwerp, goede, doorwrochte analyse, belangwekkend. Maar de politiek moet nog wakker worden.”

Kiezen tussen overheid en markt. Prijs: 16,35 euro. ISBN: 9789090275390